

PERUTXU JAUNA

Igande bateko arratsaldea nire zaletasunari jarraituz, erriko liburutegira joan nintzan, eta emendik urteteen eguraldia otz eta euritsua izanik, ezinbestez oiko aizegillearen urteera usaintsu ta epelera joan nintzan, zelanbait giroaren gordintasunari aurre egiteko. Lurrean jesarrita nengoala erdi-lokartuta, mintzo batek iratzarri ninduan auxe iñostala:

— Zer zabiz or, gazte, eskale baten antzera otzez dardar eta bustita...? Ez al-dakizu lanik egitea-ala...?

— Bai, badakit, baiña bizi izaten nazan gzarte ustel onetan, niretzat lanik ez.

— Gizarte au, gazte, ez da zeuk diñozun baizen ustela, neurriak artzen ba´dautsazuz. Orixen da Perutxu´k ziñez diñotsuna.

Nire aurrean irurogei bat urteko gizonak errukitsu begiztatzen ninduan. Metalezko adardun betaurrekoen atzetik, begi nabar baketsuek dizdir egiten eben, eta bizar zuri batek begirunezko itxurea emotsan. Janzki zaarra erabillen, baiña garbi ta txukuna. Iduni inguruan korapillotutako zapi batek dotoretasun-kutsua emotsan.

Gizon arek ni zeatz aztertu ondoren.

— Begira, gazte —esan eustan—, lanerako lagun bat bear dot, eta orretarako nor zeu baiño egokiagorik, agiri dozun itxura ederraz...? Perutxu´k lankide eginkorra bear dau, eta zeuk, oster, janari ta atsedena. Zatoz nirekin, ba, eta etxera eldu gaitezenean, jakiñaren gaiñean ipiñiko zaitut.

Jagi, eta bere alboan ibiltzen asi nintzan, berak zabaldu eban euritako andipean. Ibilli genbiltzala, dalako Perutxu Jauna berba-lapiko itzela azaldu zan, etenbako bakar-izketeari emotsala.

— Bai, mutil, bizitza au pilosopi andiaz artu bear da, zera... baiña zelan dozu izena...?

— Patxi.

— Ara, Patxi, zertan genbiltzan...?

— Bizitzea ta pilosopia-edo...

— Bai, Patxi, zoriona ez datza diruan, ez urrik emon be...! Diruak jopuak egiten gaitu, jabetasun-irrika neurribakoa da-ta. Benetako zoriona, gure zaletasunak beteteko bear dogun astia geure aukeran euki aal izatea da. Uste al-dozu, Patxi, diru-metateak zoriona dakarkigukenik...? Ara... eun milloi batzea elburutzat ipinten dauanak eun milloiok jaristean, beste eun geiago irrikatzen dauz, eta olan beti diru-gose, eriotzak

arrapatzen dauan arte. Uste al-dozu, Patxi, mundu onetako gure elburua, beti zeozeren gose bizi izatea danik...? Gizonak lan egin bear dau ozta-ozta bizi aal izateko beste, eta enparauko eguneko orduak bere aukeran erabilli bear dauz. Txorien abestiak atsegin ba´yako, jesarri bedi zugaitz baten pean arein txintak gozatzeko, edo-ta lagun-arteko autua gogokoa ba´dau, emon begi zenbat-gura astia alkarrizketa atsegiñean... Jakiña, orretarako gutariko bako txak bearrizan gitxikoa izan bear dau, bestelan griña txarren jopuak billakatuko gintzakez. Augaitik ba...

Perutxu´k edo (gero jakingo nebanez) Peruguzur´ek edu onetan ziarduala, uriko kaleak atzean lagata, estarta baten gora, uri-inguruko aldapan zear giñoazan. Perutxu´k bere bakarrizketeari erraikiola, nire buruari itauntzen neutsan, non demoniño bizi izango zan nire lagun barria. Bide bakarti a txit illuna zan, eta ertzeko erretenetatik, jausitako ura gaiñezka joian aldapan beera. Oiñetako zaarren zear galtzerdiak bustita nebazan, eta praka-barrenak ia belaunetaraiño blei-blei. Perutxu´k bere autuari emotsala, ozta-ozta menperatu aal izan neban urira biurtzeko guraria, berba-lapiko aregan nire uste ona zearo galduta. Izan be, jakingurak artuta nengoan, eta barritsu arek berba egiteari lotubarik erraikiola, egun aretako jazoerea amaitu arte bizi izatea erabagi neban.

Alako baten, kobaren antzeko zulo andi batera eldu gintzazan, eta bereala, uriaren inguruko meatz baten sarreran gengozala oartu nintzan. Barrukaldea legor eta erakarkorra begitandu yatan. Ezkerreko aldean orga txiki bat ikusi zeitekean, eta onen alboan asto bat. Eldu baiño ez, euritakoa tolestuta, Perutxu´k kandela bat ixiotu, eta txoko batetik egur batzuk artuta, su alai ta atsegiña piztu eban. Onen ondoko aulki baten jesarri nintzan bustitakoak legortzeko, Perutxu´gandik nire begikadak baztertu eziñik.

Jarraian, maskillo baten esnea berotzera ipiñi eban, eta beste aulki baten jesarrita, ogi-xerra batzuk txingarren ondoan jarrita, onetaraxe jarraitu eban bere bakarrizketea.

— Bai, Patxi, auxe da nire etxea, eta ikusi dagikezunez, guztitariko aukerak baditu. Ai-ze garbia, su alai indargarria, sukalde jatokia, eta orko txoko orretan bedar-onduko oatze bigun txukunak. Ur garbi gardena be, beste txoko orren sabaitik igazten dan burdin-ura.

Izan be, uren palastadea entzun zeitekean, eta gero ari txikia biurtuta lekorean galtzen zan. Onezaz gaiñera, tokia garbi ta txukuna izanik, erakarkorra azaltzen zan.

— Bai, mutil —jarraitu eban Perutxu´k—, nire aukeran dot, ondo bizi izateko bear dodana, baita milloidun askok irrikatzen dabena: berebil laga-eziña. Orra or Txirta, nire asto zintzo ta maitekorra bere orgatxuaren ondoan. Au erabilteko ez dot gasoliñarik erosi bear, ez iñongo matxurarik atondu bear, eta orrezaz gaiñera, Txirta´k ez dauz ibiltariak laskitzen, eta janaria bere kabuz aurkitzeko gai da. Alde onetatik, beraz, agiri da ez dautsadala zor iñongo aberatsari.

Ona elduta, esnea irakiten asten zanez, katillu banatan isuria,

erretako ogiaz jan genduan. Esnea ona zan, au da, utsa. Aparia eginda, Perutxu'k auxe esan eustan:

— Ekiogun orain gure arazoari, Patxi. Ni txatarlaria nozu, eta egunero Txirta ta orgatxuarekin uri onetako inguruak ikertzen dodaz, eta ondakintegian dagozan burdin, paper eta piltzarkiak jaso, eta andika diarduen txatarlariakana daroadaz. Onen ordaiñez artutakoa, bizi izateko beste badaukat. Zure buruari itaunduko dautsazu, urrean: zertarako nar Perutxu Jaunak bere etxera bera bakarrik ain ondo konpontzen danean...?

Ona elduta, isildu zan Perutxu Jauna une batez, suari egurra botatearren, eta gero astiro:

– Baiña Perutxu irurogei ta bost urtekoa izanik, gerria txindurritu yako, eta betikoa ez izanik, lankide baten bearrean dago. Lankide gazte, zintzo, zuzena, eta zeu baizen indartsuak Augaitik, alkarte bat egin dagikegu, eta auxe izan be: ni bazkide diruduna izango naz, astoa, orgatxua, baita etxea be alkartera sartzen dodazalako, eta zeu, oster, bazkide langillea, nire esanetara egiñez. Irabazketa guztiak erdibanatuko doguz. Zer deritxazu nire eskeintzari...?

– Ez dakit ba, Perutxu Jauna -esan neutsan ezpaitsu-. Gure arteko alkargoa legeztatu aurretik...

– Ze legeztatu ta legeztatu oste...! Gure artean, eta kaballeruak garan ezker, ez da orren bearrik. Naikoa izango da berbaz itundutea.

– Orixe da ba, esan gura nebana, Perutxu Jauna, itzez legeztatzea ta kitto, baiña...

– Aurrera mutil, geu lako bazkideen artean gauza guztiak argitu bear dira iñongo sasi-lotsaz.

– Ara... gure alkargoa itundu aurretik, egokia litzakela egun batzuen saio-aldia artzea, gauzak zelan garatzen diran ikusi arte.

– Oso ondo deritxat orreri, Patxi, eta dalako saioari lenbailen ekiteko, garbitu egistazuz, koillara, kaspela ta katilluok. Jarraian sorua isastuko dozu, gero, Txirta ondo lotuta dagoan egiztatu, eta ori dana egiñik, ango txokoan dagoan bedar-onduaren gaiñean lo egingo dozu, gero emongo dautsudan burusipean.

Au esanik, Perutxu jagi, eta ez dakit nondik ataratako burusia emon eustan, auxe iñostala:

– Eutsi, Patxi, eta ez zalantzarik izan, neronek garbituta dalako. Etxe onetan ez dozu apainkeri andirik ikusiko, baiña bai garbitasuna. Orain isasteari-ta zeuk ekin bitartean, oeratuko naz.

Itz oneik esanda, bestaldeko txokoan egoan oatzean etzanda jarri zan, eta nik berak agindutako lanai emon neutsen, nire dirudun lankideak berba egiteari jarraitzen eutsala atertu barik. Agindutakoak

amaitu nebazanean, eta oeratzeko zorian nintzala:

– Entzuidazu, Patxi -esan eustan-, gau otza dator, eta jaurti suari besokada bete egur, gabea zear suak iraun dagian.

Olan egin neban, eta gero astirik galtzeke, niri agindutako txokoan bedar-onduaren gaiñean etzan nintzan, eta burusiaz estalduta, Perutxu´k ez dakit zeri buruz berbetan ziarduala, lo geratu nintzan.

Egunsentia zan Perutxu´k iratzarri ninduanean, auxe iñostala:

– Jagi zaitez, Patxi, goizeko zortzirak dira-ta. Aurrenik, zure buruaren garbiketean egizu, eta gero jantzita, gosalduko dogu lanera joan aurretik.

Aspalditik oi nebanez, gerritik gora, bular, bizkarra ta besoak, eta aurpegia, jaboia ta ur gardenaz garbitu nebazan jantzi baiño leen. Azkenean billoak orraztuta, sutondoan jesarri nintzan, eta Perutxu´k emon eustazan katillukada bete esne ta ogia gosez irusten ne-bazala, dirudun lankideak auxe esan eustan:

– Gaur eguraldi ederra dogu, Patxi, bart euria atertu zan-eta. Giroa zeozer otz izanik be, onena dala esango neuke, izerdirik ez dogu botako-ta. Aberats bat baiño geiago izan, go da or bazterretan, gosariarekin batean artutako barriek izerdi baten jarriko dabezala, bere akziñoak beeratu edo lantegian lana urritu dala jakitean. Gu, oster, aldarerik onenean bagoaz zabaldian zear "eguneroko ogia" eta ez besterik irabaztera. Izan be, Patxi, geu baiño aberatsagorik, iñon ez.

Jagi zan Perutxu, eta Txirta´gana joanda.

– Aditu ondo, Patxi -esan eustan-, zelan buztartzen dodan astoa orgaren igunetan, aurrerantzean zeuk egingo dozun betekizuna izango da-ta.

Laster buztartu eban Txirta, eta urten baiño len, aitzur, sarda, eta pala bat orgara sartuta:

-Goazen, Patxi -irautsi eustan-, mundua gure begira dogu.

Bidean beera giñoazala, Perutxu Jaunaren berba-jarioa geldi-eziña izanik, lotu barik gai batetik bestera aldatzen zan.

– Begira, mutil -esan eustan bidean beera giñoazala-, gure egitekoa sei ondakintegitan aldizkatuko dogu, au da, astegunak beste, lgandea atsedenerako da-ta. Gaur astelena izanik, Oillarteikoa ikertuko dogu. Era onetan, ondakintegi baxotxa gaiñaldetik bakarrik aztertu bear izango dogu, au da, aitzur-lana sakondu barik. Mota bitako gaiak batzen dodaz: burdiña ta metalak. Aspaldi baten piltzar eta paperak be bildu oi nebazan, baiña azken oneik lan andia ta onura urria emonik, orain burdiña ta metalak jasoten dodaz soillik. Gure egitekoa auxe izango da: ordu biak arte lanari ekingo dautsagu, eta jarraian bazkaldu. Gero, tiki-taka txatarlari bategana, bildutakoa saltzearren, eta onen ostean etxera

iradu barik.

- Txatarlari asko dago uri onetan...? -itaundu neutsan-.

- Badagoz arean amar bat-edo, baiña neuk bost edo sei ikertzera dodaz bakarrik. Egunean bat baiño ez. Ez da egokia beti bardiñegana joatea, Jaun eta Jabe egin ez dakizuzan, eta eurok jarritako prezioak beste barik artuko ez dodala dakienez, dabillen prezioak eskintzen daustez, eta olan danok pozik.

Perutxu´k autu onetan ziarduala, Oillarte´ko ondakintegira eldu gintzazan. Nire dirudun lankideak lan-tresnak artu nengiazan agindu eustan. Txirta zugaitz batera lotu ondoren, lepo-inguruan babaz beteriko zorrotxua eskegi eutsan, auxe iñostala:

- Gure astoa be, lankidetzat artu bear dogu, eta bere arloa ondo bete dagian, aren baten janaritu bear, bestelan, egur urriko sua lez itzungiko litzakigu, eta gure arazoak blindi-blaust...! egingo leuke.

Lanabesak eta olezko kutxa andi bi orgatik jatsi nebazan, eta aulkitxu baten jesarrita, Perutxu´k arazoaren zuzendaritza artu eban auxe ziraustala:

- Orain, Patxi, orraztu egizu pillo osoa amar zentimetroko sakonera, orren azpitikoa orraztua da-ta. Kutxa batera burdinkiak eta bestera metalkiak sartuko dozuz. Kontuz metalkiakaz batez be, burdinkien amarkoitz balio dabe-ta.

Aitzurra ustiatuz, agindurikoa egiten asi nintzan, lana sardea ta paleaz aldizkatzen nebala. Izan be, egitekoa ez zan zailla, eta Perutxu´ren ardurapean, kutxa biak bete egiten ziran. Nire lankidea ren pipeari erion keaz inguraturik, eta emostazan argibideek zuzenduta, orduak alkarri erraikioen, eta noizbait, ordu biak jo-agiñean zirala:

— Naikoa bedi gaurkotz, Patxi —esan eustan Perutxu´k—. Orain artu dagiguzan ondo irabazitako bazkari ta atsedena.

Gurdira jaso nebazan kutxa biak eta lanabesak. Orduko, Txirta´k babak garbitu izan ebazan, eta kemenaz gaiñezka bideari jarraitzeko gerturik zirudian. Urirantz abiatu gintzazan, eta amar bat miñutu igarorik, aren sarreran "Pantaleon" izeneko jatetxe bat aurkeztu yakun.

— Goazen barrura —esan eban Perutxu´k—, ia Pantolon´ek zelako janaria atondu dauskun.

Au esanik, astoa soka luze bat az ate-ondoko zugaitzera lotu eban bedarrari ekion, eta jatetxera sartuta.

— Eup, Pantolon...! —oles egin eban—. Ba al-daukazu guretzat janari on-ona...?. Mutii sendo au, Patxi, nire bazkidea da, eta etxe onetako jakien bikaintasuna ederresteko txit egokia.

— Ondo da, Perutxu Jauna. Zenbateko bazkaria gura dozue...?

Peruguzurra´k eskua sakelera sartu, eta ondo atzamartu ostean, diru-eskukada bat mai-gaiñean jarri eban, auxe iñotsala:

— Atara egiskuzu oneik erre arte.

Dalako Pantolon´ek dirua zenbatu ondoren.

— Diru au, bientzako lapikokoa ta sukalkia sagar banaz amaitzeko beste izango da, baiña ardaorik ez.

— Nik ez dot ardaorik edaten, ezta nire bazkideak be. Bazkari ona ta osasuntsua nai dogu, ostantzean, beste bategana joango gaiatzuz

— Etxe onetako janariak, munduan kidekorik ez, Perutxu Jauna.

Ostalariak ontzi bete indiaba mairatu eban, eta txalikada bana ipiñi eban gure azpilletan. Izan be, niri beintzat lainta urria begitandu yatan, baita Perutxu´ri be, antza, auxe esan eutsan-eta.

— Lapiko ederra, Pantolon, baiña janari urria. Etxe onetan itxurakeria baiño besterik ez dago. Bai, urrengo baten Iñuzentzio´ren ostatura joango gara, gosez ez dogu il gura-ta.

— Zure diruak be, Perutxu Jauna, aren baten izan dira, ogitarteko edo "bocadillo" bat ozta-ozta erosteko beste. Ez dot gura, baiña, nire etxean Perutxu Jauna asarre ikusi.

Au esanik, beste txalikada bana azpilletara, eta joan zan. Egun aretan egiñiko lanak gosea iratzarri izan eustan, eta arin baten indiabak-eta irunsi nebazan, iturriko ur garbiaz lagunduta. Gero Pantolon agertu zan, erratillu bete sukalkiz, eta txalikada bana gure azpilletara isurita, joaten zalakoa egiten ebanean,

— Baiña Pantolon —asarre antzean esan eutsan Perutxu´k— zer zabiz gaur, babalasto ori...? Olan jarraitzekotan, etxe onetako saguak eurak be gosez ilgo dira...

Irribarrez, ostalariak geigarritzat beste txalikada bat jaurti eban nire azpillera, eta Perutxu´renera botateko zorian zala,

— Ez, nik ez dot bear -esan eutsan nire bazkideak-, bota egiozu nire lankide gazteari, berak ondo irabazi dau, goiz guztian lanean buru-belarri jardun dau-ta.

Olan egin eban ostalariak, eta sukalkia benetan gozoa azaldu zanez, gogoz jan neban dana amaitu arte. Jarraian, Perutxu´k eta biok sagar bana jan genduan, eta mai-ondotik jagita,

— Agur, Pantolon -esan eutsan Perutxu Jaunak-, eta urrengorarte. Badirudi geu lako "kaballeruak" merezi daben lez zerbitzen ikasiko dozula azken baten.

— Agur, lagunok -erantzun eutsan ostalariak-, eta jakin egizue,

etxe onetako onena zuen aukeran izango dozuela, orretarako gagoz-eta.

Astoa orgatxura barriro buztarturik, kale estu ta loitsu batetik ibilli genbiltzala, - Perutxu Jauna -itaundu neutsan-, nora goaz orain...?

- Mangulintxu deritxan txatarlari batenera. Aspaldiz ez dausat ezer saldu, eta gaur ondo artuko gaitualakoan nago. Badakizu, generoak txatarlari bardiñari beti saltzer ba'dautsazuz, lapikoan zaitualakoan, ezerezkeriak eskiñiko dautsuz. Augaitik ba, eta zu re buruaren jabe zareala erakusteko, erosleak aldizkatu bear...

Arratsalde aretan pozez gaiñezka oartzen nintzan. Perutxu'ren laguntza atsegiñal eta Pantolon'enean izandako bazkari gozoak, gorengo maillaraiño adoretu ninduen, ete une aretako nire buruarekiko ederrespenak aspalditik ez ezaguturiko atsegiña ekarstan. Alako baten, estalpe zabaleko ate andi baten, morroi bat ikusi genduan, eta,

- Aizu, mutil -itaundu eutsan Perutxu'k- ugazaba emen al-da...?

-Bai -erantzun eutsan atezaiñak-, idaztegian dago.

Perutxu ta biok, asto-orgak jarraituta sartu gintzazan, eta nire dirudun bazkideak oles egin eban,

-Eup, Mangulintxu, emen gaiatzuz ostera be...!

Leioakaz inguraturiko txoritokiko idaztegitik, betaurrekun gizon txiki bat urten zan belarran luma bat jarrita, eta gu ikustean,

- Kaixo Peruguzur...! -oiu egin eban- bazan ordua emetik azaldu zeitezan. Geisoril ibilli zara-ala...?

- Bai zera, geisorik...! Prezio obeak eskintzen daustenak ikertu dodaz aspaldi one tan.

- Badakizu, lagun, generoak dabillenetan ordaintzen dodazala.

- Azkenengoan ba, ezerezkeri bat emon zeustan, salduta gero jakin nebenez...

- Begira, adiskide, nik Paris'eko metal-zeian edo boltsan dabillen prezioan ordain tzen dot. Tamala dot egun aretan...

- Ze metal-zeia ta metal oste...! Zeuk niri bostean erositakoa, ogeiean saltzen dozu arkondara barik geratuko zaralakoa egiñez. Ai, Mangulintxu, teatorako be iñor ez zeï lakorik...! Laga dagigun ori, baiña, orain gauza garrantzitsu baten barri emon bear dautsut, eta auxe alegia: alkargo bat egin-barri dodala, emen aurrean dozun gazte onekin. Ni dirudun bazkidea naz, eta Patxi deritxan gazte indartsu au, lan-bazkidea. Ona emen, oba tu-eziña dan alkarte: zuurtasuna ta indarra. Zer deritxazu alkarte oneri, Mangulintxu...?

– Guztiz ondo, Peruguzur, eta urte askotan.

Bostekoa emon eustan txatarlariak, eta gero,

– Ikusagun zer dakarstazuen, eta izan be, oraingo onetan dirua galdu arren be, merkatuan dabillan saririk onena eskiñiko dautsuet.

Astagailu baten burdinkien kutxa ipiñi neban, eta amabost kiloko pisua emon eban. Jarraian metalezkoa, eta lau kilo ta erdikoa azaldu zan. Onen ostean, txatarlariak burdinki ta metalkiak aztertu ebazan, eta ainbaketa sakon baten murgilduta egoalako egiñez, noizbait, auxe eskiñi euskun:

– Kontuan arturik, jenero orrein kalitatea, eta gaur dabilten prezioak, burdinkiak pezeta ta erdi kilon, eta metalkiak ogeietan eskintzen dautsuez.

– Zeuk, Mangulintxu´k, burua lengo lepotik. Paris´eko metal-zeia dala ta ez dala guztitariko lelokeriakaz lagunduta, baiña eskintza orreik obaten ez ba´dozuz, oraintxe bertan anka egingo dogu, badakit nork obatuko dauskuzan preziook-eta. Agur ba...

– Itxon apur baten, iperloka ori. Ezerezkeri bategaitik ez dogu asarratu bear, eta onaiño etorri zarien ezker, burdinkiak txakur andi bi, eta metalkiak pezeta bi goratuko dautsudaz, eta ori iñoren belarrietara eldu ez izatekotan...!

Perutxu´k ainbaketa sakonak egiten ebazalako egon zan une batez, eta gero, – Tira ba, Mangulintxu –erabagi eban-, gaurkotz amor emongo dogu.

Txoritokira joan bitartean, esandako lekutan kutxak ustu nebazan, eta andik laster, Perutxu ta biok kolean gora giñoazan, Txirta´k atzetik erraikigula.

Pozik egoan nire bazkidea auxe iñostanean:

– Gaurko arloa ez yaku txartu joan, eta diru-pillo naikoa ederra atara dogu. Orain, Txorokillo´ren dendatik igaroko gara, Txirta´ri aste guztirako babak ziurtatzeko.

Ale-denda batera eldu gintzazan, eta astoa geldi-erazota, Perutxu sartu, eta andik laster zorro bete baba ekarrela urten zan. Zorroa orgatxuan ipiñita, auxe esan eustan:

– Ona emen, Txirta´rentzat astebeterako janari indargarria. Leku asko ikusia naz, baiña Txorokillo´nean saltzen diran babak merkeen eta ederrenak beti. Astelen guztietan sei kilo erosten dodaz, eta egunean kilo bat janez, aste guztirako badauko.

Niri, baiña, erroldak ez yatazan egokitzen, eta.

– Barkatu, Perutxu Jauna –esaten azartu nintzan-, baiña nire

zenbakien arauz, astebetean zazpi egunekoa da, eta ez seikoa.

– Gazte urtena zara, baiña Txirta´rentzat baba-astea sei egunekoa da. Begira, Patxi, Igandeetan ez dogu lanik egiten Jaungoikoa´ren legeari jarraituz; au dala-ta, egun ori Txirta´rentzat bedar-eguna da, eta etxe-inguruko zenbat-gura bedar jateko eskubidea emoten dausat. Lan egin barik babak emongo ba´neuskioz, bigunkeria litzake, eta ori bere kalterako azken baten, koipe lar artu ezkerro, gauzarik ez lanerako.

Izan be, nire baitan autortu bear izan neban, Perutxu Jauna gizon zuurra zala benetan, eta barruan arrotasunaren antzeko zerbait oartu neban, nire dirudun lankidea ain jakintsua zala egiztatzean, eta berarekiko nire ederrespena mailla batzuk igon zan.

Uritik urten aurretik, esne ta ogia erosi ebazan Perutxu´k, eta gero astiro ta pozik, gure egoitza zan uri-inguruko aztutako zulora biurtu gintzazan. Orduko, gaba zan, eta bidean argirik ez izan arren, gure astoak zentzu bereiziaz orniturik, iñongo oztopo barik eldu gintzazan. Iritxi baiño ez, Peruguzur´ek astoa askatu, eta su ederra piztu eban, esne egosten ta ogia txigortzen zala, gure soiñak berotu bitartean.

– Aizu, Perutxu Jauna -itaundu neutsan- astoa ez dozu lotzen-ala...?

– Ez orixe, Patxi...! Ori joputasuna litzake, eta Txirta´k ez leuke gogokoa izango Etxera eldutakoan aske da edonora joateko, baiña inguruetan bazkatuta gero, ona dato] eta sarreratik kuku egiten dau, edonoren urbiltasuna iragarteko.

– Zelan jabetu zintzazan Txirta´z...?

– Txirta jaio ta egun batzutara ama il yakon, eta astakumearen jabeak ziran ijito aren etorkia eztabaidatu eben. Batzuk saldu, eta besteek sukalki biurtu gura eben, ni an dik igaro nintzanean. Ez dakit zertan amaituko zan arazoa, baiña astakumearen itxura errubakoak biotza ukutu eustan, eta zin egin neutsan nire buruari, aalegiñak egingo neu kezala abere gaixoa onik atarateko. Erostea errazena izango litzakean, baiña ezkurrik ba ge aurkitzen nintzan une aretan. Zer egingo neuken ausnartzen niarduala, ijitoen nagusia zirudian eta jesarrita egoan makildun batek, auxe esan eban, begirunezko isillunez ingu ratuta:

– Darabiltzuen eztabaida, lelokeri utsa da, eta ez dozue, beraz, astakumea salduko ez erreki biurtuko. Ara... uri onetako San Antontxu jaiak ospatzen dira, abere-azoka en tzutetsuak lagunduta. Azoka-ondoan dagoan Paloka´ren ardandegira eroango dozue asta kumea, eta zugaitz batera lotuta, igel-jokoan iru txandatan irabazle azaldu daitena asta kumeaz jabetuko dala, aldarrikatuko dozue. Jokoan tartekoa izan gura dagianak lat erreal ordaindu bear izango dauskuz, eta kontuan arturik, gure ordezkaria Kanuto izango dala, ez dausku iñork astakumea kenduko, ezta Kanuto...?

Gazte baltzaran erdi-aginbakoa urreratu yakon nagusiari, eta abo baltzarana keiñulako irribarreez pizten yakola, auxe esan eutsan:

– Bai, aitabitxi Jauna, igel-jokoan Kanuto´ri irabazi dagionik oraindiño ez ei´da jaio.

– Ederto, Kanuto -eskua lepoan jarririk irribarrez esan eutsan nagusiak-, ori dok-eta...! Eu lako lagun asko ba´gaiendukezak, obeto ibilliko geintekesak. Zoaze ba, eta atondu egizue dana nik esana lez.

Andik ordubete batera-edo, Paloka´ren ardandegira joanda, Kanuto ta papao baten arteko igel-leiaketea ikusi neban, turuta bat az ijito batek leiaketearen barriak aldarrikatu ostean. Aborik eskura Kanuto irabazle azaldu zan iru txandatan. Egun aretan baserritar asko azokara etorri zan ezkerre, lenengo papaoak dema galdu ebanean, beste batek ordeztua izan zan, eta gero beste batek etab. Ez zan iñor Kanuto´ri gaiña artu egikionik, eta noizbait illuntzean Kanuto´k ezin izan eban jokoa jarraitu aal, leikiderik ez egoalako. Orduko, ijitoek ogerleko-mordo bat irabazita, andik alde egiteko zorian zirala, azken leikidetzat nerau azaldu nintzan.

Jakin bear dozu, baiña, Patxi maite orrek, igel-jokoan diarduen geienek, anka biak lurrean tinko ipiñita, txanponak astiro ta arduratsu jaurtiten dabezala. Nik bestera jokatzen neban, au da, anka bat oin-muturraren gaiñean jarrita, bestea atzerantz eta sorua ozta-ozta ukaturik, txanponak bata bestearen atzetik metragailuaren antzera jaurtiten neba zala, Era onetan, txanponen zuzenbidea goratuz ala beeratuz oneitariko bat igelaren eztaeratik sartzen danean, onen atzetik datozenak be, artez-arte barrura doaz. Onetaraxe jarduten dabe benetako jokalariek, eta neuk ondo bai ondo menperatzen neban jokaera ori.

Lau errealak ordainduta, zozketa egin zan ia nor aurretik jardun, eta Kanuto´k lentasuna jaritsi eban. Iru jaurti-aldietan amabi aparta egin ebazan, eta kontuan arturik, jaurtiketa bakotxa amar txanponekoa dala, ez dago txarto. Txandea etorri yatanean, Kanuto´k ezin egikean menperatu nirekiko gaitzespena, zailla izanik, benetan, bere ekintza gainditzea. Dana-dala barkatu bear yakon, norekin ziarduan gaixoak ez ekian-eta. Asi nintzan ba, jaurtiketeari neurria artzen, eta lenengoan iru aparta izanik, bigarreanean zazpi, eta iru-garreanean zortzi jaritsi nebazan, au da, amazortzi guztiz, ikusleen adore-oiuek eta txalo trumoitsuek lagunduta.

Ikusi ba´zendu Kanuto ta onen lagunaren aurpegiak...! Bazirudian tximista batek jota billakatuak zirala. Ez egoan beste biderik, baiña, astakumea niri emon baiño, eta ijitoen nagusiak berak, kiroltasunik andienaz Txirta eskuratu eustan, Kanuto´ri auxe iñotsala:

— Bide luzea dago, Kanuto, zeu ta "payo" onen artean. Ez aitekit urreratu bere trebetasuna jaritsi daian arte, au da, amazortzi aparta obatzeko gauza izan ez ba´az.

Auxe izan zan Perutxuren edeskia Txirta´ri buruz, eta berari guzurtatzea iñongo eskubiderik ez nebanez, berbaz baiño ez bazan be,

goratu bear izan neban bere trebetasuna, eta ainbat areago, nire goralpenak emotsan zoriona ikusirik. Gau aretan, lo geratu aurretik, Perutxu´ren izaerea ez zala ain zoribakoa begitandu yatan.

Eta izan be, sentipen au aldiaren joanean sendotu yatan. Egunoroko txatar-bilketea egiñik, bazkari ona izaten genduan, eta arratsaldean iradu barik burdin eta metalkiak saldu ondoren, eguneko erosketea egin, eta gero tiki-taka etxera. Bidean zear giñoazala, guztitariko egur-zatiak orgatxura sartu oi genduzan, oiko sua gabean peitu ez ekigun. Gure arteko alkargoa gero ta sendoagoa biurtzen zan, eta Perutxu Jaunak ederresten ba´ninduan, nik bera beste ainbeste. Jende guztiak be, nire dirudun bazkidea biotzez onartzen eban, eta onek poza emoten eustan. Leku guztietan nire lankideari "Peruguzur" esaten eutsoen, eta gau baten, oi genduan lez sutondoan jesarrita katillu bete esne artzen genduala, xalo-xalo auxe itaundu neutsan:

—Aizu, Perutxu Jauna, zergaitik esaten dautsue leku askotan Peruguzur...?

— Niri Peruguzur...? Bai zera..! ori entzumen motelekoa zaralako izango da, urrean. Esaten daustena ez da Peruguzur, Perutxuzuur baiño, eta izan be, belarriari bardin edo antzekoak izanik, ez da arritzekoa oker ulertzea. Ain zuzen be, Patxi, lankide ederretsi ori, bizitzan zear ikasitakoari esker, zuertasuna jaritsi dot, eta augaitik ikasi be, gizonaren elburua ez dala aberastasunen atzetik ibilli bear, bizitzak damotsan apurraz zoriontsua izatea baiño. Egi onetzaz jabetzen dana zorionaren bidetik doala esan lei. Ez al-dozu iñoiz gizon zoriontsuaren alegia entzun...?

— Bai, Perutxu Jauna.

— Orduan jakingo dozu, zoriona ezagutzen ebanak, ez erabillela iñongo arkondararik. Nik bardin, urteen bidean ikasi dot, irrikatzen diran gauzak lortu aal ez izatea, gizakiaren zorigatxa dala. Geiago euki ta areago nai izan gizonaren patua da, eta ortik iges egiteko, norberaren eukiteaz pozik bizi izatea biderik ziurrena da. Anditasun amesak gizakien zoriona ezerezten dabenak, amesak neurribakoak diralako, eta jabetasuna mugatuta. Zeu, ostera, gaztea zara, eta ez daustazu ulertuko, baiña nire adiñera ezkerro, zeuga zentzun-apurra izatekotan, orduan nirekin bat etorriko zara.

Bein baten, txatarlari batenetik etxerantza gentozala, gizon dotore bat "Rolls Royce" dalako berebil apaiñera sartzen zala ikusi genduan. Gidariak atea zabaldu eutsan kapela eskuan ebala, eta buruaz gur egiñik, gazaba ez dakit nora abiatu zan.

— Orra or —esan eustan Perutxu´k— zoriontsutzat ederretsitako gizajoa. Goizean **gc** saltzen ziarduala, irakurriko eban metalgintza bateko bere ogasun-zatiek beerakada itzel jasan dabela, eta onek gosariaren egosketa edo dijestiñoa ondatu dautso. Berebillera sat tzean oartuko eban, gidariaren kapela zimurtuta egoala, aren jakeari botoi bat peitzen ya kola, eta guzti oneik gitxi izanik, idaztegitira sartzean, idazkari-neskak

jakin-erazo **dautsc** ontzi-gintza garrantzitsu batetik itxaroten eban erosketa andia, beste leikide bateri emoi yakola, eta eguna biribiltzeko, diru-etxe bateri eskaturiko maillegua, oraindiño emon barik dagoala. Etxera biurtzean, emaztearen janzkien kontu itzela idaz-maian bere begir, egongo da, eta zoribakoak emazteari akar egitean ainbeste diru lau zapitan erreteagaitik onek esango dautso negar baten, ia billutsik joan daiten gura ete dauan-edo...

Ez, Patxi, ez, andinaia gizakiaren ondobako oxiña dalako, eta augaitik, beti geiago ren billa joan bear ori, norberaren zorigatxa da, gizona ezeukia biurtzen daualako. Gul osterá, Pantelon´enean txillisten lapikoko ta bildoski gozoak bazkaldu doguz, eta oraii etxera biurtzen gara gure buruaz bakean, eta aldarterik onenean, aparía ta lo atsedenga rria izateko gure "Rolls Royce" dan Txirta´rekin, eta biar jateko beste diru sakelean.

Ain zuzen be, pilosopilari baizen guzurti andia zan Perutxu. Gabero, oeratu aurretil eta Txirta´k gau-beilan ziarduala, mintzo astirotsuaz bere bizitzearen zati bat edestu ● eustan. Iñostana guzur utsa zala banekian, baiña dirudun bazkideari zor yakon begirunez siñisten neutsalakoa egiten neban. Askotan, geienetan esango neuke, edeskia amaitu au rretik loak artzen ninduan. Bein baten, baiña, edeskia burutik burura entzun neutsan. Oni emen bere edeskia:

– Bai, Patxi -asi zan gau aretan-, bizitzan zear ikasten dana, maisurik onena da Ara... India'ko Hong-Kong'era eldu zan gure itsasontzia, eta...

Ezin nengikion, baiña, ludiztiari buruz olako astakeria beste barik ontzat emon, eta onetaraxe eten egin neutsan:

– Barkatu, Perutxu Jauna, baiña Hong-Kong ez dago India´n Txina´n baiño. Buruari atz egin ondoren, berak.

-Orduan -esan eustan- Singapur portua izango zan...

-Baiña Perutxu Jauna, Singapur Malaka´n dago, ez India´n.

-Nik neuk ondo dakidana da, India´n gertatu zala.

-Ez zan izango, Calcuta´n-edo...?

– Bai orixe...! Orain gomutara yatort izen ori. Bost ardura niri, baiña, portu aren izena, India´n gertatu zala niretzat beiñena izanik. Baiña ainbeste aritik saiesteaz, aztu egin yat zertan nenbillen...

— Itsasontzia Calcuta´ko portura eldu zala.

— Bai, orain daukat. Ontziratzeke ziran gaiak itxaron bitartean, astia emoteko batetik bestera genbiltzan uri andi aretako ikusgarriak begizatuz. Bein baten, zubi ederretik ibai zabalean gora ta beera joiazan guztitariko ontziak begizatzen genduzala, joairan gora eresi ederrak joka, ontzi eder bat zubira urreratu zan. Alako baten, zuriz jantzitako irudi

bat uretara jausi zan, oi u bizitan laguntza eskatzen ebala. Ontzikoek, baiña, ereskiek egiten eben zarateaz ezin aren didarrak entzun, eta ibaian gora urruntzen ziran.

"Laster oartu nintzan uretara jausitako gizakia larri ta estu ebillela, eta beste barik tiraiñara oldartu nintzan, baita mugonez be, gaixoa itoteko zorian zan-eta. Aal neban ariñen ertzera ekarri neban, eta andik igaro zan osagille baten laguntzaz bere senetara biurtu zan. Neskattilla zan gaixoak, maraja baten alaba zala autortu euskun, eta bizi izaten zan ibai-ondoko jauregi eder batera eroan genduan. Orduko, eldu-barria zan ontziko jendea oartu izan zan, marajaren alabea peitzen zala. Oñazezko didarretan ziarduela, Naidari eritxan neskatillearekin eldu nintzan.

"Maraja aberats eta ospetsua zan Naidari'ren aitak, ez ekian nik egindakoa zelan eskertu, eta nai-ta-ez jauregira sartu-erazo ta gela eder baten kokatu ninduan. Milla ta bat gabeko ipuiña lakoa billakatu zan nire egotaldia jauregi yaual aretan. Txalo bat jo baiño ez, amaika morroi-neskame nire aginduetara yatordazan, eta guztitariko begirunez ninderabilten, nai nebana astirik galtzeke ekartearren.

"Lenengo gabeen, apari bikaiñaren ostean, Yani eritxan marajak auxe esan eustan:

"Zeuk egiñikoa zelan edo alan saritu gura dautsut, eta inditar andikia nazan ezkerro, aukera bi emoten dautsudaz. Nire alaba Naidari'rekin ezkontzea, ala nire arduradun nagusia izatea. Iru eguneko epea emongo dautsut, eta onen ostean zure erabagia jakiñerazo ko daustazu.

"Izan be, Naidari printzesa ez zan itsusia, baiña ez neban gogokoa. Arduradun nagusia billakatzea ez yatan atsegin, jauregi aretan zeri begiratu asko egoan-eta. Benetan gura nebana, lagunakana biurtzea zan, eta aalik lasterren jauregi aretatik iges egitea erabagi neban, baiña urten gura nebanetan, ateko gudariek aztamakillak gurutzatuz, aske joatea eragozten eusten. Jare nintzan jauregiko leku guztietatik nire aukeran ibilteko, baiña andik urteteko ezelan be ez. Edu onetan iru egun igaro nebazan, guztitariko txera ta palaguakaz erabillita, guztitariko janariz eta bigunkeriz inguratuta, baiña irrikatzen neban askatasuna jaritsi barik.

"Iru garren eguneko gabeen, Yani marajari erantzuna emon bear izango neuskio, eta jauregiko baratz ederreko aulki baten jesarrita nengoala, soiñeko ezaiñez jantzitako "fakir" edo inditar abade bat urreratu yatan, eta nire alboan jesarrita,

"— Aizu, gazte arrotza —esan eustan maitetsu—, zer dala-ta orren lur-jota egoteko...? "Orduan nire kinka larria azaldu neutsan, eta jarraian berak,

"— Zuzen zagoz benetan, gazte arrotz ori —esan eustan—, diru ta ugaritasunean zorionik ez dago-ta, bakotxaren barruan baiño. Yani'k gure marajak ogasunetan ez dau mugarik ezagutzen, baiña zorionetik urrun dabil gaixoa. Iges egin ezin dauan saretik atxilloa da, geiago euki ta ezeukiago izanik. Munduan ez dago askatasuna lakorik, eta gizaki bakotxa

zoriontsua da bere barruan jare sentitzen danean... Begira, gazte arrotza, baratzaren erdian sortzen dan iturri ori. Diamantezko tantoakaz egiñiko joaira, aske ta eresintsua galtzen da baratzean beera, baiña bere tiraiña arresi bataz mugatuko ba'genduke, diamantezko bitxiok bizitasun eta garbitasuna galdurik, ustelkeri biurtuko litzakez.

"Isildu zan une batez "fakir"a, eta gorantza begira.

"- Aizea gure gaiñetik aske digaro, eta ikusteziña izan arren, inguruan oartzen dogu eresizko suzmurretan, bere jaretasuna: nonaira aldarrikatuz, baiña gela bateko esiaren artean atxillo egingo ba'genduke, gardentasuna galduta, amaika kirats dariozan nazkaga_rria billakatuko litzake. Bai, mutilla, gizakia aske izateko jaio da, eta zorakeri utsa da, beraz, guztitariko sasi-aberastasunakaz bere askatasun-egarria, bere izatearen bitxia erostea. Begirazu, gazte, illunabar onetan ortziko aintzan lenengoa agertzen yakun artizarra..,

"Izan be, zeruko sabaitik, Venus artizarrak bere dizdir garbia bialtzen euskun ortziko urrea illuntzen asten zanean. Lilluratuta begizatzen neban, lenengoz ikusiko bai'neuan. India'ko zeru yaukalpean urdin-antzeko diamantea zirudian, eguzkiaren eriotz-orduan argiko alarguna zan gabeari, dardarrezko laztanak igorritz. Ni baizen sorginduriko fakirek begizatzen eban, eta noizbait,

"- Gabeko txirlarria da, nire gazte arrotza. Bere argi oztinkara askatasunaren aldeko aldarria da, noranai bere mezua igorritz. Auxe nire ordua da, urian zear txiro ta zoribakoai Jaungoikoaren legea adierazoteko garaia, eta gau osoan zear ontasuna ta askatasuna eurokan ereingo dodaz. Zatoz nirekin, arrotz ori, eta abiatu gaitez an askatasunerantza.

"Au esanik, baratzeko txoko baten ikusten zan arri anditako pillo batera eroan ninduan, eta an aztamuka jardun ostean, zeozer zapaldu eban eta zulo andia agertu zan. Astirik galtzeke nire eskuari eutsi eutsan fakirek auxe iñostala:

"- Zatoz, gazte, aske izateko garaia da.

"Illuntasunen zear ibilli genbiltzala, ustekabez zulo batetik uriko argiak agertu yakuzan. An, oroz gaiñetik, urrutian, Venus'ek agur egiten euskun lats bat aldapan beera oldartzen zala, eta aizean askatasun-suzmurra eriola.

"Fakir onari ontzira biurtzeko argibideak eskatu neutsazan, eta uriko sarreran alkarregandik agurtuta, ontzirantza abiatu nintzan, bera, errikideai askatasun eta ontasunaren legeak aldarrikatzera urruntzen zala.

"Bai, Patxi, ez dakit, Hong-Kong, Singapur, ala Calcuta'n jazoko ete zan ori, baiña India'n gertatu zala, ez daust iñork ukatuko..."

Sarri askotan olako ipuiñak edesten eustazan Perutxu'k edo Peruguzur'ek. Nik sinisten neutsalakoia egiten neban, eta neu lako entzule esanekoak adoretuta, berak amaika ipuin edestu oi eustazan

irudimenak eroanda. Zoritxarrez, baiña, ipuin edo ames areik amaitu barik loak artuta nentzan, eta tamalez, orain ezin dagikedaz berak esandakoak idatzi.

Perutxu zoriontsua zan benetan, bizi izateko gauza gitxi bear izaten ebalako, eta onezaz gaiñera asmamen aberatsekoa izanik, onek bere barruko bizitzea edertzen eutsan, amesen egoetan amaibako jazoera yaukalen noriki nagusia oartzan zala. Beste ludi baten bizi izaten zan, eta orain ulertzen dot, zergaitik lan egiteko aldia aalik laburrena, eta ames egiteko enparaua luzeena nai ebazala. Ni oartu barik, nire lankidea gero ta ederretsiago billakatu yatan, eta esaten eustanari jaramon andirik egin ez arren, atsegiña yatan bere autu tolesbako ta xaloo. Berak aipatu ez arren, banekian gogokoa ebala "Perutxu jauna" esan nengion, eta augaitik, aal nebanetan olan erabilten neban. Entzun nengikionetik, jakin neban sendi on bateko magalean ezi izan zala, baiña aldiaren joanean bere oldeak bizitza beretara artzera bultzatu eban. Ezin egikean, baiña, bere ezikera ona aztu, eta txeratsu erabilli izatea gogokoa eban.

Gure alkargoa, beraz, oso ondo garatzen zan bazkide bion onerako. Agiri zan nire laguntasuna gogokoa ebala Perutxu´k, eta zer esanik ez, len bizi izandako estutasuna gero ta gitxiago yatordan gogora.

Illabete bi-edo alkarrekin giarduala, bein baten auxe esan eustan:

– Gure alkargoa oba-eziña da, Patxi, eta zure laguntzari esker, iñoizkorik ondoen bizi naz. Oso langillea zaran ezkerro, orain, bear dogun baiño diru geiago daukagu, eta ori arima-bakerako egokia ez izanik, auxe esondatzen dautsut: Igandez gaiñera, eguasten eta larunbatetan jai egitea. Zer deritxazu orreri, Patxi...?

– Ondo deritxat, Perutxu Jauna, eta gaiñera, naikoa zaarra dan gure Txirta´k eskertuko dausku.

Ezin dagiket ziur esan, astoak eskertu euskun ala ez, baiña niri onuragarria azaldu yatan nire dirudun bazkidearen burubidea, eta auxegaitik izan be: banebazan nire aukeran egun bi geiago erriko liburutegian emoteko, eta ain gogokoak yatazan ibiltari andien edeski ta gertakari-elebarriak irakurteko. Umetarik sortutako zaletasun ori, aldiaren bidean anditu izan yatan. Gaiñera, uriko bazter guztiak eta aldamenetakoak ezagutzeko aukera betea emostan, eta ordurarte nire lurraldea ezagutzeko len izaniko ereti urriak askozaz zabaldu yatazan, eta jaiegunetan batez be, lepo-zorroa artuta, oiñezko txangoak egiten nebazan, gure mendiak eta baserriak ezagutzearren. Aspaldi zoragarria billakatu yatan, eta Perutxu ezagutu neban eguna bedeinkatu neban.

Negu gordiñeko gau ekaiztsua zan, sutondotik txingarrezko zurrunbilloak sakabanatzen ebazala aize zakarrak. Aulkietan jesarrita, suteko garren laztan epela oi lez gozatzen genduan oera joan aurretik.

– Iparbaltzaren putz zakarra...! –esan eustan Perutxu´k-. Gaurko eguraldiak gomutara yakart, bein baten Kanada´ra giñoazala jazorikoa. Ara...

Une aretan bertan, eta Perutxu´k bere ipuiñeko mataza askatzera gertatzen zala, ustekabez, gure astoa arrantzaka asi zan. Edozein arrotzaren urretasuna arrantza bizitan iragartea, Txirta´ren bereiztasuna zan.

– Zer arraio izango da...? –esaten asi zan Perutxu-. Gauza bitxia benetan, gaurko eguraldi zakarraz norbait onaiño azartu daiten...

Sarreraraiño joan nintzan, eta illunpetan zear begiratu neban norbaiten aztarnak somatuko ete ziran. Asiera baten, ez neban besterik aditu, aizearen txistuak baiño iñarraren artean. Alako baten, bideko lupetzan urratsen palastadea entzun neban, eta meatzaren sarbidean irudi ezabatsua marraztu zan. Adi-adi begiztatu neban, nire buruari niñotsala aregan zerbait ezaguna ez ete egoan... Orduan arrotzak auxe eskatu eustan:

– Egon naiteke apur baten sutondoan berotzeko...? Ekaitz zantar onek ezustez artu nau-ta.

Itz oneik entzunik, bapatean etorri-barria ezagutu neban, eta beragana joanda,

– Txiritxu, aspaldikoa, nondik zatoz, baiña...? –esan neutsan-.

Une batez zur eta lur geratu zan, baiña ni ezagutzean,

– Nor eta Patxi Arlote...! –pozez oiu egin eban-. Nork esango, emen aurkitu bear zindukedazala...

Bai, Txiritxu zan bera, umezurtztegiko adiskide maite izan nebana. Aldi areitan nire lagun-miñenetakoa izan zan, eta sarri askotan alkarrekin genbiltzan. Ez zan mutil urtena, baiña eskuz oso trebea izanik, umetaroko antzoki aretan noz edo noz inkamiñak egiten euskuzan. Arrigarria zan zelako ganoraz erabillezan esku-atzamarrak gure belarrietatik eta gauzak atarateko.

Urez blei-blei etorren gaixoa, eta otzez dardar baten egoala ikusirik, sutondora eroan neban, aulki bat eskintzen neutsala.

– Aizu, Perutxu Jauna –nire lankideari esan neutsan-, mutil au umezurtztegiko laguna dot, eta eskertuko neuskizu, beraz, zure etxe onetara onartuko ba´zenduke.

– Nire bazkidearen lagunak, laguntzat dodaz –esan eustan-, zer jazo yatzu, baiña, olan busti baten etorteko...?

Berba oneik ozta-ozta esanik, gure Txirta arrantzaka asi zan osterabe. Aurpegia zurbiltzen yakola, ikara bizian Txiritxu´k erregutu euskun,

– Mesedez ezkutatu nagizue arin be arin, nire billa datoz-eta...!

- Nortzuk, baiña...? -itaundu eutsan Perutxu´k-.

– Ertzaiñak, Jauna.

Astirik galtzeke, krisaillu bat piztu, eta Perutxu´ri eskuratuz auxe esan neutsan:

– Jauna, meaztegi onen ezkutuak ezagutzen dozuzan orrek, gorde egizu, arren, nire laguna...!

Ezer esan barik, Perutxu´k Txiritxu eskutik artu, eta krisailluaren argipean meaztegiko erraietatik galdu ziran. Joanda bereala, mintzo batzuk aditu nebazan, eta gizon bien mulkoak sarbidean marraztu ziran, eta areitariko batek,

- Aizu, mutil -esan eustan-, ez al-dozu igeslari bat ikusi...?

– Igeslari bat diñozu... -astia irabaztearren erantzun neutsan-, zelakoa zan azalduko ba´zeunskit, orduan ba...

– Ez zaitetz nirekin aiko-maikotan ibilli, bestelan baituko zaitut. Baten bat ikusi dozu ala ez...?

– Ez, Jauna. Iru ordubete badira emen nagoala, baiña ez dot iñor ikusi. Begi suzmotiakaz begiztatu ninduan ertzaiñak, eta,

– Ez dot zeu lako eskale bategan ezetariko uste onik, danok lapurrak zarie-ta Nik ostera, astia emoteko asmoz,

– Barkatu, Jauna -esan neutsan-, baiña ni ez nozu iñongo eskalerik, txatarlari zintzoa baiño, eta...

– Ixo...! -agindu eustan- artuizu krisaillu bat, eta goazen meaztegiko barrura-.

- Ez dot ezagutzen, baiña....

— Arindu zaitetz, bestelan...!

Krisaillua piztu neban, eta ertzain biek lagunduta barruratu nintzan. Noizean bein, sakelek argigailuakaz ertzaiñek barruko areik aztertzen ebezan, bazterrik ezkutuenak arakatuz. Otz eta naasiak ziran meaztegiko erraiak, eta ordu-erdi inguru igarorik, aspertutako ertzaiñek azterketea amaitutzat emonik, biurtzea erabagi eben.

Alde egin aurretik, lengo ertzaiñak auxe esan eustan:

—Jakin bear dozu, mutil ulegorria dan lapur itzelaren billa goazela, eta dalako igeslariaren zantzuren bat jakingo ba´zendu,

astirik galdu barik ertzaindegira joanda, dagokizun salaketea egingo dozu, entzun...?

—Bai, Jauna, olan egingo dot zeozer jakitekotan.

Ertzain biak gau illunaren artean galduta bereala, Perutxu ta Txiritxu biurtu ziran. Nire lagunari janaria eskiñi neutsan, eta sutondoan legortu bitartean.

—Aizu, Txiritxu —itaundu eutsan Perutxu´k—, zergaitik jazarten zaitue ertzain biok...?

Txiritxu´ren aurpegia ulea baizen gorria biurtzen asi zan, bere adimenean guzur baten billa, urrean, baiña Perutxu ondo ezagutzen nebenez, auxe esan neutsan:

— Begira, Txiritxu, nire bazkidea dan Perutxu Jaunak gorroto itzela dautse guzur txikiari, eta beraz, oba dozu egi utsa esatea.

Orduko, janzki-aurrekaldea legortuta, Txiritxu´k suari bizkarra emon eutsan atzekaldea legortu ekion, eta onetaraxe mintzatu zan:

—Aspaldi onetan batetik bestera lan-billa aalegindu niaitzue, baiña jarduna topatzea zailla dan ezkerro, eta nire urdaillak oporrak artu gura ez, ezinbestez lapurretari emon dautsat bizirik irauntzearren. Ziurtasunik andienaz ekiteko, andrai erri-zeian edo merkatuan jarraitzen dautset, dirua non gordeten daben jakiteko, baita asko ala gitxi dan ikusteko be. Orduan, oparia autaturik, kaleko jende-multzo baten artean dagoanean, esku-zorroa agirian ba'darabiltze, teinkada bataz kentzen dautset, edo lepotik eskegita dagoanean, labanaz eten eginda, anka egiten dot. Ezustean artutako emakumea oiuka asten daneko, urbilleneko kale-kantoitik ostentzen naz, dalako zorroa arkondarapean ezkutauta.

Gaur arrastian, baiña, kaleko kantoia biurtzean, itzetik ortzera ertzain bi agertu yataz, atso madarikatuaren didarrek erakarrita, antza...

—Ixo...! —eten egin eutsan Perutxu´k— begirune andiagoa zor yake etxekoandrai, eta areago, arein lepotik zeu lako lapur bat bizi izaten danean. Arrituta nago, zure berbetea entzutean. Ori al-da umezurtztegian emon eutsuen eziera...?

—Begira, Perutxu Jauna —tartetu nintzan—, an eziketa ona artu genduan, baiña badakizu, geu lako bat gizarteak aztuta sentitzen danean...

—Ori ez da benetako atxakirik, Patxi. Mundu onetan beti dago zeri eutsi lapurreteari emon barik. Baiña jarraitu egiozu edeskiari, Txiritxu.

—Ara ba... etxekoandrearen didarrak entzutean, areitariko ertzain batek atzitu nau, besteari auxe iñotsala:

– Ona emen, aspalditik billatzen genduan arrapatari kaskagorria. Eroan dagigun ertzaindegira. Izan be, poztuko da gure nagusia, aspalditik billaturiko lapur ule-gorria baitu dogula jakitean.

Eta bion artean auzoko ertzaindegira eroan nabe, guztitariko isekak nire lepotik egiñez. Ertzaindegiko atea zearkatzeko zorian nintzala, baiña, teinkada indartsuz, arein atzaparretatik jareitu naz, eta kalean gora uria atzean lagata, onantza etorri naz. Bildurak egoak emostazala atzean itzi dodaz ertzain papauok, eta alako baten argi bat ikusirik, meaztegi onetara eldu naz, eta zorionez, biotz oneko Perutxu Jauna ta aspaldiko nire adiskide zintzoa Patxi Arlote aurkitu dodaz.

Txiritxu´k edeskia amaitu ebanean isillune bat edatu zan, eta gero Perutxu'k auxe esan eutsan:

– Begira, Txiritxu, lapurrak ez yataz gogokoak, baiña estualdi baten zagozan ezkerro, onik urteten lagunduko dautsugu, baldintza batatz, baiña: aurrerantzean ez dozula ostuketarik egingo. Egon zaitezke gurekin indartu arte, guztiz makal ikusten zaitut-eta. Lengora biurtu zaitezanean, aske izango zara zure bidetik jarraitzeko. Orain berandu samar danez, etzan zaitez Patxi´ren ondoan, naikoa bedar-ondua dago-ta.

Au esanik, burusi bat emon eutsan, eta Txirta´ren zaintzapean lotara joan gintzazan. Urrengo goizean oi genduan lez, Perutxu, astoa ta irurok gure zeregiñetara abiatu gintzazan, meaztegian Txiritxu bakarrik geratzen zala, edozein ezuste somatzean, barruko naas-maas biurritik ostentzeko gerturik.

Iru egun emon ebazan Txiritxu´k meaztegian gurekin, eta orduko sendoturik, zulo aretako egotaldiak aspertuta, urrengo egunean joango litzakela jakiñerazo euskun. Naigabetu nintzan benetan, lapurra ta guzti Txiritxu maite nebalako. Perutxu Jauna sermoi luze batatz, gurekin geratu zeiten aalegindu zan, baiña alperrik, Txiritxu´k bere aretan jarraitzen eban, eta eztabaida amaitzearren,

– Perutxu Jauna -begirune andiz esan neutsan-, lengo baten, India'ko Calcuta´n jazo yatzuna edestu zeustan. Fakira, zeu, eta irurok bat etorri gintzazan arazo bateri buruz: gizonaren doairik andiena askatasuna dala. Orra or, Txiritxu beste iñora bultzaten dauan indarra. Itzi dagigun, beraz, bere bidetik joan daiten, begira dauan patuaren atzetik.

– Tamala dot -erantzun eustan Perutxu´k- bide ori aukeratu dagiala, gurekin iru bazkideko alkargo egokia sortu litzake-ta, baiña zuzen zagoz, Patxi maite ori, gizonaren doairik andiena askatasuna da.

Ez genduan besterik esateko, eta meaztegiko isiltasunak inguratuta, luzaro barik loak artu ginduzan, sutondoko txingarren dizdir gorritzak itzungiten zirala neguko gau-altzoan.

Urrengo egunean itxartu nintzanean, ez neban ikusi Perutxu baiño, biontzako gosaria atontzen ziarduala. Txiritxu joana zan etorri baizen

ezustean, eta menperatu ezin nengikean atsekabeak artu ninduan. Txiritxu ulegorria bazan zeozer txoriburua, baiña banekian urrezko biotzekoa zala, beti gerturik lagun-urkoari laguntza emoteko. Aldi txarrak ziran areik jardunak aurkitzeko, eta bera ta neu lako sendibakoak gintzazanok, gizarteko zurrunbillo arriskutsuen opariak izateko errezanak. Ondo bai ondo nekian, guda orokorraren osteko urte areitan txit zailla zala ugeri egitea ondoratu barik...

Txirta´ren laguntzaz gure egitekoari emoten geutsan, eta izan be, ezin nengikean atako bizimoduari osterarik egin, nire bearrian guztiak ase nebazan-eta. Egoera aretan baiña, beiñena, Perutxu ta biok guztiz ondo alkartzen gintzazala zan. Udabarria edertasun-itxarkundeaz igaro zan, eta ezustean udaldia etorri yakuzan. Auxe zan, izan be, gure lanerako arorik egokiena, eta sua ez genduan piztu bear jangaiak atontzeko baiño. Aspaldi aretan zeozer makal izandako Txirta´k, adore barriaz piztuta zirudian, eta sasoiko edertasunak kutsuturiko Perutxu Jauna, iñoizkorik barritsu ta guzurtsuen azaldu zan. Gabeko bere ipuiñek ez eben mugarik ezagutzen, baiña amaitu baiño askozaz lenago, loak artuta nengoan. Arrigarria zan, bera lako gizon gitxi eskolatua zelako ganora ta begikotasunaz jantzita egoan gauzak esateko. Bere ipuiñai guzur ainbat gatz eta piperra eriezan, eta sarri askotan nire buruari niñotsan guzurak botateko be, zer bereizi batz ornitua izan bear dala. Tamal dot gaur, arek esandakoa idatziz artu ez izatea, baiña zoritxarrez, etzanda jarri baiño ez, loak menperatzen ninduan, Perutxu´ren amesak utsean galtzen zirala.

Udagoiaren urrezko arnas epelak Euzkadi´ko bazterrak edertasun yaukalaz jantzi ebazan, zugaitzen osto neketsuak prakagorri ñimiñoen antzera egan joiazala, txorien kadenaz beteriko azken eresiek lagundutako. Negua urreratu-ala, gure meaztegiko etxe bikaiñean sutaldia luzeagotzen zan, eta oartu barik Gabonak eldu yakuzan. Uriko kale ta dendak argien dizdiraz itxura zoragarria orori emotsoen, eta pozak artutako jendeak erosketeari ekiten eutsan. Eleiz bateko aterpean jaiotza jarrita egoan, gizaki ta abereak Belen´go estalpe-inguruan igitzen zirala. Une luze batez an iraun genduan Perutxu´k eta biok lilluraz beterik, eta gero berandu izanik, gogoaren aurka andik aldenduta, etxerakoa egin genduan.

Gau aretan aperi bereizia atondu eban Perutxu´k, eta apalostean begiak era ez-oituaz dizdiratzen yakozala begitandu yatan. Otz andia izanik, sua bizkortu genduan egur-sointxu batz, eta eguna ospatzeko, kafe usaintsua txastatzen asi gintzazanean, Perutxu onetaraxe itz egiten asi zan:

- Gaur, Patxi maite ori, eguneko ospakizunari jarraituz, amak edestu eustan Gabonetako ipuin bat esango dautsut. Ara... "Bein baten Palestina´ko lurraldean, txarto erabillitako asto bat bizi ei´zan, zigor asko ta janari gitxi emotsoezala. Gaixoa azur eta narru baiño ez zan, eta bein baten etsiak artuta, ugazabagandik alde egitea erabagi eban. Nora ez ekiala basamortuan zear abiatu zan, bidetik aurkitzen eban galtzuaz janaritzen zala. Ibilli ebillela, egarritu zan eta ganetxu batetik gain-begiraturik, an urrutian idi batek eragindako osin-gurpil bat ikusi eban, eta egarria

asetuko leukelakoan bertaratu zan.

"- Aizu, idi -eskatu eutsan-, egarri itzela naz. Edaten emongo daustazu...?"

"- Gurpillak ataraten dauzan urak, erretenetik alorretara doaz sekula -bedarra garastatzeko. Zoaz erretenera, eta zenbat-gura edango dozu.

"Olan egin eban astoak, eta egarria baretuta, idiagana biurtu zan. Onek bera baizen argala ta gaizki erabillia zirudian, etenbarik eguzki kiskalgarripean osin-gurpillari ekin eta ekin, ura edan eziñik.

"- Zeuk nik baizen zoribakoa emoten dozu -esan eutsan astoak-. Zergaitik ez dozu zure burua alamen orretatik jareiten...?"

"- Zelan jareitu, baiña, ede lodi batz gurpillera lotuta izanik...?"

"- Itxaron zatitxu baten.

"Orduan astoak bere agintzar indartsuakaz edea eten egiñik, biok aldatzan beera joan ziran. Andik laster irusta-bedardi ederrera eldu ziran, eta astoak idiari,

"- Aizu lagun -esan eutsan-, ona emen zure izerdiz garasturiko irusta-sail ederra. Ainbeste aalegindu ostean, bidezkoa deritxat orretatik jan dagizun, eta zeure lagun zintzoa nazan ezkerro, neuk be jateari zillergia deritxat.

"Asebate itzela izan eben lagun barriek, eta ur-erretenetik txurrutada luzea edan ondoren, bideari jarraitu eutsoen. Ibilli ebiltzela, illuntzea barik oillar andi gorria estarta baten arresian kokatuta ikusi eben. Ederra zan oillarra, baiña jasaten eban barauagaitik, ez zan luma-eskukada baiño. Ondotik igarotean, oillarrak auxe itaundu eutsen:

"- Lagunok, joan naiteke zuekin...?"

"Ugazabak txarto zarabil be...? -itaundu eutsan astoak-.

"- Ori baiño txarragoa jazoten yat. Ara... nire oillotxuek erruntzen dabezan arrautzak, etxeoandre zekenak ostu egiten dauskuz...

"- Larria benetan. Gu baizen zoribakoa zaran ezkerro, bazatozke gurekin.

"Oillarra, baiña, makaltasun utsaz ezin ibilli, eta idiaren adarren artean kokatu zan. Joan ziran ba gure lagunak aurrera, eta basetxe bateko marandioan gaba emoten erabagi eben. Etzanda jarri ziran bei ta astoa lasto-gaiñean, eta goiko aga baten, oillarra begirari kokatu zan. Egunsentia barik, oillarrak iratzar-deia sakabanatu eban, eta iru lagunok irusta-pillo batetik janda gero, bidegiteari jarraitzeko gertau ziran. Illun zan oraindiño, eta urteteko zorian, idiaren begi andietan izar bat ikusi

eban astoak.

"- Aizu, lagun -esan eutsan-, zure begiotan izar eder bat kokatu yatzu.

"- Bai -eratsi eban oillarrak-, badirudi gure etxekoandreak gabeen darabilen krisaillua, alorretako bareak garbitzeko. .

Ken zaitez, iñuzente on -astoak barrero-, ze knsaillu ta **knsaillu** oste...! Izar orrek ez dau kidekorik ez lurtean ez zeruan. Aingeru baten amesa baizen ederra da.

"- Nik ez dakit zer izango dan -esan eutsen idiak-, baiña biotzean yoran esan-eziña sentitzen dot... bai, beste iñora naraon eragin indartsua... goazen lagunok...!

"Aurregunean lez, idi-adarren artean kokatu zan oillarra, eta iru lagunok bidari ekin eutsoen, noizean bein geldi-aldiren bat egiñez bazkatzeko. Eguzkia agertu orduko, idiaren begietatik izarra ostendu zan, baiña indar ezkutu batek sorkalderantz eroiazan, eta olan, okertzeke egun osoa iraun eben. Era onetan, idia bultzaten eban indar ezkutua gero ta andiagoa egiten zala, iru gau ta egunigaro ziran. Orduko, asko ibilli arren, janari ugaria idoro izan eben, eta iri rok adoretzu oartzen ziran.

Irugarren eguneko arrats-beeran, indar bakanak eraginda idiari ibillerea arindu yakon, eta. illuntze-orduko, erri txiki bat ikusi eben aurrean. Lo-gurak jota, alboko etxola batera sartu zeitezana lagunai eskatu eutsen oillarrak, baiña idiak ezetz, eta aurrera beti. Luzaro barik, lo-gurak jabetutako oillarra idiaren adarren artean lo joian. Gaberdi-irian, erritxu aretara eldu ziran, eta orduantxe idiaren begietan kokaturiko izarra ostendu, eta eguratsean zear ibiltzen asi zan estalpe bateko gaillurrean kokatu arte. An geratu zan nirñirka gau otzaren zear, izar guztiak baiño ederragoa. Une aretan oillarra itxartu zan, eta lilluraturik, kukurruku zaratatsua jaurti eban.

"Une aretan, idiak estalpeko atea bultzatu, eta irurok sartu ziran. Krisaillu motelaren argipean, andra eder-ederra egoan askatxu baten ondoan jesarrita, eta bestaldean gizon bat erdi-lotan. Gure iru lagunek, baiña, ez eben besterik ikusten, askatxuan egoan seintxu zoragarria baiño.

"- Umetxua dan ederra...! -abopeka jaurti eban astoak-.

"- Auxe da neure biotzean somatzen neban izarra... ! -pozez zoraturiko idiari iges egin yakon-.

" Eta bere alaitasuna adierazoteko, oillarra sabaiepeko aga baten kokatu zan, eta kukurruko bizia lau aizeetara jaurti eban. Au entzutean, seintxua itxartu zan, eta orduan Ama Birjiñak,

"- Lo egin semetxu laztana -esan eutsan- eta ez bildurtu, adiskideak dira-ta. "Yosutxuk orduan asto-idiari irribarre egin eutsen,

ezpanak igitzen yakozala zeozer esan naiean lez.

" - Aizu, lagun -astoari esan eutsan idiak-, zer esan gura izango dausku seiñak...? "- Ori agiri da -astoak erantzun-. Otz dala adierazo nai dausku gaixoak. Jarri gakiozan albo banatan.

"Orixe egin eben lagun biok, eta musturrak burusitxu-gaiñean ipiñita, seiña berotu eben, eta ondo-izate arek artuta, Yosu Aurra lo geratu zan, Ama Birjiñak esku bigunakaz aurpegi ta billoak laztantzen eutsazala.

"Gau zoragarria benetan zeru ta lurrean. Ordutik, gure lagunok ez eben Yosutxu´gandik aldendu gura, eta Sendi Donearekin bizi ziran eriotzararte..."

Auxe zan gau aretan Perutxu´k edestu eustan bere amari entzuniko ipuiña. Amaitu ebanean, eta bere isiltasuna ustiatuz, auxe esan neutsan:

- Edeski polita esan daustazuna, Perutxu Jauna, eta izan be, asto ta idia Belen´go askatxu-inguruan egozala, danok dakigun gauza da, aldi areitako liburuetan olan esaten da-ta, baiña oillar bateri buruz ez da iñongo aipamenik egiten.

- Orixe bera otu yatan niri, eta amari esan neutsan, aldi areitako edeskietan ez dala aipatzen egaztirik.

- Eta berak zer...?

- Ara... Yoseba Deunak erriko aroztegi batean lan egiten eban, Sendi Donea aurrera ataratearren, oso ezeukiak ziran-eta. Nekearen-kekez, baiña, goiz geienetan lo-guraren erruz ez zan itxarten garaiz, eta lanera berandu eldu oi zan beste guztiek bearrean ziarduela. Esnale edo iratzarle bat bear ebala ikusirik, Jaungoikoak asto-idiekin batera oillar zintzoa bialdu eutsan, eta ordutik, oillarraren lenengo itxarkundearen deia entzunik, Yoseba Deuna jagi, eta lanlekura mugonez irixten zan beti.

- Ain zuzen be, Perutxu Jauna -esan neutsan-, diñostazuna zentzuz beteriko gauza da, eta Eleizak berak zertzelada ori gogoan artu bear izango leuke aurrerantzean.

Irribarre egin eban Perutxu Jaunak, eta une luze samar batez, urian ikusiriko jaiotzari buruz eragon genduan. Gau aretan, baiña, Perutxu Jaunak nekatuta zirudian eta izartxuak ba´litzazan, begietan txinpart bana ebala begitandu yatan, eta augaitik, bazala garaia oeratzeko erabagi neban. Etzateko zorian nintzala, Perutxu Jaunak mintzo ezoituaz,

- Ez dakit zer izango, Patxi -esan eustan-, baiña Belen´go idiaren antzera, biotzean zeozer bakana oartzen dot. Izango ete da, niri be izar batek dei egiten daustala edo...

- Egin lo, Perutxu Jauna, eta biar gizon barria itxartuko zara. Gabon...!

– Gabon, Patxi, eta biar arte Jaungoikoak lagun.

Gau otza zan, eta sointxu bat egur sutara jaurtita gau osoan zear iraun egian, oi lez nasai-nasai lo egin neban. Egun-argiz itxartu nintzanean, arrituta egiztatu neban, gosaria atondu-bearrean, Perutxu´k etzanda zirauala. Urreratu nintzakion, eta sukar andipean burua galduta, berba ulerteziñak jaurtiten ebazala oartu nintzan. Noizbait, egarri zala adierazo eustan, eta edaten emonda gero, nire buruari esan neutsan zeozer egin bearko zala. Diru batzuk artu, eta arin baten urira jatsita, osagaitegi edo parmatzi baten sukarra kentzeko zeozer emon egisten eskatu neban. Osagailariak niri guztitariko itaunak egin ostean, noizbait, pildu batzuk emon eustazan.

Biurtu nintzanean, Perutxu egoera bardiñean ikusita, osakaia emoten asi nintzakion beste barik. Jarraian, bazkaldu egian zeozer atondu neutsan, baiña jateko gogorik ez. Gabean bazirudian sukarra baretu izan yakola, eta zerbait nasaiago oeratu nintzan, noz edo noz jagiten nintzala bere egoerea egiztatzearren. Egunsentiaz batean jagi nintzanean, sukarra beeratu izan yakola ikusi aal izan neban, baiña pilpira aul-aula oartzen yakon. Onek izutu ninduan, eta bapatean nire egitekoa argi-argi ikusi neban.

Inguruetan bazkatzen ziarduan Txirta orgatxura buztarturik, onen gaiñean soin batzuk galtzu ipiñi, eta Perutxu burusietan bildurik, galtzuaren gaiñean jarri neban. Gero, bere senetara erdizka etorrira,

- Zer zabiz, baiña...? -esan eustan- nora naroazu...?
- Uriko geisotegira, ango osagilleek aztertu zagiezan.
- Neurea ez da osatu daiteken gauza. Laga nagizu emen.

Ez neutsan jaramonik egin, eta Txirta abo-ugaletik artuta, urirantza abiatu gintzazan. Geisotegia erriko aldamenetan egoan, eta arin baten, inguru-bide batetik aratu nintzan. Eguberdia-edo izango zan eldu gintzazanean, eta langa bataz itxitako sarreran gelditu nintzan. Atezaiña urreratu yatan, eta arrituta begiztatzen ginduzala,

— Aizu, mutil-esan eustan adar-jotzaillearen itxuraz—, dirudianez argibide okerrak emon dautsuez. Emen ez dira astoak osatzen.

Ergel areri ezer esan barik, Perutxu´gandiko burusia kendu neban.

– Illik ez da egongo, ezta...? -zirtolaria egiñez itaundu eustan-. Etxe onetara bizirik dagozanak onartzen doguz bakarrik. Urten bai, illik urtengo, barruko osagilleak orretarako mutil yaiok dira-ta.

Au esanda barre zaratatsua egin eban bere asmamenaren bikaintasuna ospatzeko, urtean, eta zapalki edo botoi bat eragiñik, sarrerako langea gora egiten asi zan. Bitartean, andik igaroten zan lagun bateri,

– Aizu, adiskide -agindu eutsan-, esaiezu barruko lagunai "Rolls Royce " batek ekarritako andiki bat sartzeko zorian dala, eta Ongi-Etorria emoteko azaldu daitezala.

Langea gora egoan arrezkero, eta Txirta abo-ugaletik artuta sartu gintzazan. Orduan, sarrerako estalpe andi batetik ate-zaiñaren lagun batzuk urtenda, igaroten gintzazanean, guztitariko zirikadakaz adarra joten euskuela, barre-zantzoka artu ginduezan. Ordukotz ainbeste ergelkeriz suminduta, Txirta geldierazo, eta arein aurrean jarrita, auxe jaurti neutsen aurpegira, naikoa indartsu danek aditu egisten:

– Zerez barre egin iñuzenteok...? Begira: asto au maisutzat izan ba'zendue, onezkero katedratikoak zintzakeze, eta ez atezain ganorabakoak, papauok...! Arre, Txirta, goazen beste iñora, onein lelotasunak kutsutu ez gagizan, arre...!

Eta barre-santzo zaratatsua euren. aurpegira jaurtita, andik alde egin neban. Lenengo estalpea ezkerretara geiso larrientzat zan, eta an gelditurik, baillartari bik Perutxu artuta, txanda-osagilleagana eroan eben, oiko azterketea jasateko. Bitartean, geiso-zain batek eskatuta, Perutxu´ren gora-beerak emon neutsazan. Andik laster, osagillea agertuta, baillartariai auxe agindu eutsen:

– Eroan egizue biotz-geisoen estalpera.

Au entzunik, urreratu nintzakion, eta,

– Aizu, osagille Jauna -itaundu neutsan-, ardurakoa alda nire lagunarena...? – Bai, naikoa larri ikusten dot.

– Onik urtengo ete da...?

– Batek-baki, mutil...!

Baillartarien atzetik, Txirta ta biok abiatu gintzazan biotz-geisoen estalpera, eta ona elduta, oe bikotzeko gelatxu batera Perutxu sartu eben. Une aretan oe bat artuta egoanez, Perutxu bestean oeratu eben, eta onen ondoko aulki baten jesarri nintzan. Eguberdia zan orduko, eta andik laster begiak edegita, Perutxu´k auxe esan eustan:

– Entzun, Patxi, sakelean txin batzuk badodaz ondiño, eta jatetxe batera joanda zuretzako janaria erosiko dozu. Bidebatez, Txirta'rentzat baba-zorrotxua be, berak be jateko eskubiderik badauko-ta.

Agindurikoa egin neban, eta janaritegi baten ogi-tarteko batzuk erosirik, baita garau-denda baten baba-zorrotxua be, geisotegira biurtu nintzan. Emeko zelai baten Txirta askatu neban, eta zugaitz batera lotuta, baba-zorrotxua lepotik eskegi neutsan. Astirik galtzeke Perutxu'gana biurtu, eta oe-buruaren ondoan jesarrita, bere egoerari buruz itaundu neutsan. Erdi-lo baten pean, baiña, ozta-ozta berba gitxi batzukaz erantzun eustan. Orduan oartu nintzan Perutxu maite

nebala, nik uste izandako baiño geiago, eta larritasun andiak artuta, nire buruari zin egin neutsan, bere albotik ez neukela alde egingo. Beste oeko geisoaren etxekoek autu bateri emon bitartean, gelatik urten, eta atadiko geisozain-emeari, Perutxu´ri buruz galde egin neutsan.

– Ez dago ondo, mutil -esan eustan-. Senitartekoa aldozu...?

– Zeatz esateko, ez, baiña bazkideak gara. Begira, andereiño, egon naiteke bere ondoan gau ta egun, osatu arte beintzat...?

– Ezin dagikezut erantzun. Orretarako zoaz Sor Ikerne´gana, bera erabagiteko not da-ta.

Joan nintzan dalako lekaimeagana, eta nire naia azalduta, tinko-tinko begiztatu duan, auxe iñostala:

– Egoera larri-larritan soillik emoten da baimena.

– Sor Ikerne, Perutxu Jauna txarto dago.

– Zer dozu bera, aita... osaba...?

Orduan egia autorturik, amaitzean onetaraxe arrenkatu neutsan:

– Ni baiño ez dau mundu onetan beste iñor. Oraingoa bere azkena ba´litz, ez neuke gura izango bakartasunean il zeiten. Bere eriotzaldia arindu aal izango ba´neu... !

Une batez begiztatu ninduan Sor Ikerne´k, eta orduan aurpegian igarri neutsan, Sor Ane' gan sarritan ikusiriko azaldu-eziñeko itxura samurra.

– Begira, mutil -esan eustan-, gau ta egunez zaindu dagikezu, baiña auxe esan bear dautsut: gabeko zaintza aulki baten jesarrita jasango dozu, oerik ez dago-ta. Edozelan be, besaulkiren bat ortik ba´lego eroango yatzu.

– Eskerrikasko Sor Ikerne, baiña nigaitik ez arduratu, zelan edo alan konponduko naz-eta.

Nasaitasunezko oarpenaz Perutxu Jaunagana biurtu nintzan, eta biotzaren taupadea aztertu neutsan. Makala zirudian, baiña zorionez sukarra ostendu izan yakon. Autu bateri emoten saiatu nintzan, baiña korromotuta egoanez, zentzunbako berbakaz erantzun eustan. Osakaiak lokartuta egoan, antza. Gero, Txirta´gana joanda, ondo egoala ikusi neban, eta zorroa kenduta, inguruko bedar-bazkatzeari emon egitsan jareitu neban. Gaba zan arrezkero, eta ogi-tarteko batzuk jan bitartean, geisotegitik osteratxu bat egin neban.

Biurtu nintzanean, aulkiaren orde z besaulki eroso ikusi neban, eta

isillean Sor Ikerne´ri eskertu neutsan biotzez. Perutxu´k bardin zirauan lokuma-antzeko aretan. Gaba bei-lan emoten saiatu nintzan, baiña lo-gurea ni baiño indartsuagoa izanik, lo ta itxar-uneak aldizkatu yatazan. Goizean bardin irauten eban, jatekorik artu gura ez ebalá. Arrasti-erdian inguru itxartu zan, eta nire eskuari eutsirik auxe esan eustan:

— Patxi, nire adiskide zintzoa, mundu onetako nire bidaldia laster amaituko yat, eta Jaungoikoarekin onezkoak egin gura dodaz. Ez naz fededun on-ona izan, baiña oraingo ateka larrian, nire arimak bizitza ta argira egan egin gura dau... Patxi, burko-gaiñean altzatu nagizu arnas dagidan obeto.

Jaso neban erdi-jesarri arte. Noizbait, arnasa baretu yakonean,

— Entzun auxe ondo, Patxi -nekez jarraitu eban-, mundu onetako bizitza amaitzen danean, beste bat Jaungoikoagan asten dala, batzuk diño. Beste zenbaitek, ordea, ori guzur utsa dala, eta eriotzaren ostean ezer ez. Baiña begira... baten batek itsasoz portu batera joan bear izango ba´leu, eta batzuk esango ba´leuskioe portuko sarrerea erraza izanik, iñongo gidaririk ez dala bear, eta beste batzuk ordea, sarbidea ugarriz eta guztitariko eragozpenez betea izanik, portu-gidaria bearrezkoa dala esango ba´leuskioe, zer egingo leuke dalako itsas-bidaria zuurra ba´litz...? Badaezpadakoan ezagulari on baten zerbitzuak eskatu, ezta...?

Arnas-estualdi batek jota, Perutxu une batez isildu zan, eta aurpegiko izerdia txukatzen neutsala, mintzo-aalmena irabazirik, onetaraxe jarraitu eban:

— Portura sartzeko zorian naz, eta olantxe ba, gidari on baten laguntza gura dot. zoaz ba, Patxi, eta ekarstazu autorle bat, Jaungoikoarekin onezkoak egin dagidazan...

Zurubian beera arindu nintzan, eta Sor Ikerne´gana joanda, non idoro nengikean autorle bat eskatu neutsan.

— Zoaz kaperara, eta sakristegian gure kapellaua aurkituko dozu, urrean.

Arin baten joan nintzan, eta esanda lez, kaperako sakristegian geisotegiko kapellaua ikusi neban. Nindekarrena azaldu neutsanean, bertanbera dana itzita.

— Goazen, mutil —esan eustan eleizakoak biltzen ebazala—, arindu gaitezán.

Laster baten biurtu gintzazan Perutxu´gana, eta onekin kapellaua bakarrik itzita, urten nintzan bitartean Txirta ikusteko asmoz, baiña berantetsia, doi-doi laztan batzuk egiñik buruan, gelako ate-ondora itzuli nintzan. Andik laster kapellaua urtenda, auxe itaundu neutsan:

— Abade Jauna, zelan dago nire adiskidea...?

— Luzaro barik Jaunagan izango da. Gitxi ezagutu dodaz bera baizen tolesbako ta jatorrak. Illuntzeko agurtza bere alde esango dogu, baiña zeozer bear izatekotan, zatoz nigana beingoan.

Sartu nintzan, eta oe-buruan jesarrita esku bat artu neutsan. Begietan barruko bakea, eta ezpanetan zorion bakana agiri ebazan. Nire eskuaren ukipena oartzean,

— Bazagoz or, Patxi...? —esan eustan—. Ez zaitez urrundu nigandik... ez dot ezer ikusten... baiña alboan zaitudala jakiteak baretzen nau...

Isildu zan une batez arnasa artzearren, eta,

— Pozik nagotzu, Patxi —irribarre-antzean esan eustan—, portugidariaren laguntzaz laster onik kairatuko naz-eta... Eriotz-aldian beti izan dausat bildur, baiña orain zoriontsua naz... Bai, Patxi, Belen'go izarra nire biotzean oartzten dot... estalpeko idiak lez... oroitzen zara...?

Barrero be isildu zan, eta gero,

— Abadearen bitartez nire autortza Jaungoikoari eginda gero, jaunartu dot, baiña zeuri beste autorpena egin bear dautsut, eta auxe alegia: guzurti porrokatua izan nazala beti, eta meaztegiko sutondoan edesten neutsuzan nire gora-beerak guzur utsak zirala. Ara... Txirta ez neban irabazi igel-jokoan, iñoiz ez dot kirol orretan jardun-eta. Txatarlari batenean, jabeak astama lorketarako ezinbestez bear ebalako, eta Txirta astakumea oso merke eskiñi eustanez, ba...

Adimena, baiña uts egiten asten yakon Perutxu Jaunari, eta aria galduta, isildu zan. Andik laster auxe itaundu eustan:

— Zertan nenbillen, Patxi...?

—Guzurrai buruz zeozer ziñostan...

—A, bai...! Guzurti itzela izan naz beti, eta Peruguzur ondoen yatordan deitura izan da. Begira... India'n jazo yatana guzur utsa da, eta fakir arena nire asmamenak sortua. Ain zuzen be, ez dot India ez Kanada ezagutu, iñoiz ez nazalako itsasoratu. Nik egun ainbat guzur, eta augaitik barkapena eskatzen dautsut, Patxi.

— Baiña Perutxu Jauna -txeratsu erantzun neutsan-, ez daustazu zergaitik barkapena eskatu bear, zeuk edestuak asmamenaren ondorioak zirana, ondo nekian-eta. Baiña auxe jakin dagizula nai dot: zure edeskiek zoriontsua egin nabela sutondoko apaloste luzeetan, eta lagun-urkoari zoriona dakarkionak, sari andia merezi dau, eta augaitik, dagokizuna laster emongo yatzu...

Begiak itxita, lo-kumapean zirudian Perutxu'k, eta lo zalakoan isildu nintzan. Gaberdia izango zan aren berbak barrero aditu nebazanean onetaraxe:

— Entzuidazu, Patxi, nire il-burua egiteko ordua da-ta. Jakean

dodazan diru urriak zuretzat artuko dozuz. Txirra bere orgatxuarekin jarauntsitzat lagaten dautsudaz, eta onezaz gaiñera, meaztegia etxetzat erabilteko eskubidea, ain luzaro erabilli ostean neuretzat daukat-eta. Olan, orain arte lez, gure jardunari jarraituko dautsazu, eta zure esku izango zara. Oroz gain, baiña, auxe aztu ez dakizun nai izango neuke: ez zaitetz diru-gose izan, benetako zoriona asko-eukitean ez datzalako, gauza gitxi ta arruntak izatean baiño...

Ona eldutean isildu zan Perutxu, eta eskua alkarri emonda, lo baketsu batek artu eban... eta nekeak garaituta, neu be lo geratu nintzan besaulkian.

Egunsentiko argi motela leioan zear sartzen zanean, eskuan ukipen otza oartu neban, eta Perutxu´ren eskua zala konturatu nintzan. Ustekabez, biotz-ikara batek menperatuta, zutundu nintzan, eta Perutxu´ren begikada utsa sabaian josita ikusi neban. Bere aurpegia bakez beterik agertzen zan, eta zer egin be ez nekiala, begiak itxi neutsazan, eta barrutik begietara yatordazan malkoak jabetu eziñik, negar mingotsari emon neutsan. Urtebete bat izango zan Perutxu ezagutu nebanetik, eta goizetik gaberarte gure lanak alkartuta, bere adiskidetasuna bizi-bizi gozatu izan neban, bera babesle ta aitatzat artzeraiño, izan be. Gogora yatordazan apalosteko solasetan berak asmatu ipuin zoragarriak, eta barriro be iñoiz entzungo ez nebazalako oldozkunak naigabetzen ninduan, bitxi kutuna betirako galdu izan bai'neuan...

Une luze batez negarrari eutsi eziñik iraunda gero, Sor Ikerne´gana joan eta jakitun ipiñi neban. Biok gelara biurtu gintzazan, eta benetan illik egoala egiztaturik,

– Aizu, Patxi -esan eustan-, meztidu dagigun, gero emengo gorputegira eroateko.

Au egin aurretik, ildakoaren janzkian aurkitu nebazan diru urriak artuta, bion artean il-jantzi genduan, eta orduan Sor Ikerne´k auxe irautsi eustan:

– Patxi, eguneroko mezea bederatziatan esaten da kaperan, eta orretan zure adiskidearen alde otoi egingo dot, baita zure alde be. Orain zatoz nirekin sukaldera gosaria antzeko.

Joan bitartean, nire bazkidearen alde zeozer egin bearko neukela otu yatan. Laster izango ziran bederatziak, eta gosaria artuta, kaperara bideratu nintzan. Uste izanda lez, sakristegian kapellaua ikusi neban mezatarako jantzi-agiñean zala.

– Nire adiskidea il da -esan neutsan-.

– Tamal dot, mutil. Izan be, atzo autortu nebanean, luzarorako ez zala begitandu yatan.

– Begira, Jauna, meza au bere alde esan dagizula nai dot. Ez dakit olako mezak zenbatean ordaintzen diran, baiña ona emen

daukadan guztia. Au esanik, Perutxu´k niri lagatako diru guztia maigaiñean ipiñi neban, auxe niñotsala:

- Ez dakit naikorik izango ete, baiña ez dot besterik.

Une baztez irribarretsu begiztatu ninduan, eta gero,

- Agiri da benetan maite dozula, baiña ez nintzake benetako abadea, diru ori artuko ba´neutsu. Gaurko mezea bere alde esango dot, eta zure zintzotasuna beraganaiño elduko da, nik uste. Aizu, zelako izena eban zure adiskideak ... ?

- Perutxu.

- Besterik ez...?

- Ez dakit, abade Jauna. gitxiaz asetzen ziranetakoa zan, eta bost ardura berari, zelako abizena erabilli egikean.

Illetak asi ziran, eta aurreneko aulkitik ospakizunari jarraitu neutsan. Aspaldi zan otoitzik egiten ez nebala, baiña egun aretan Perutxu´ren alde niretara eskatu neban. Mezea amaitu zanean, eskerrak emon neutsazan kapellauari, eta orduan berak jakiñerazo eustan eorzketea urrengo eguneko amarretan izango litzakela. Sakristegitik urteteen Txirta ikustera joan nintzan, eta beretara poztasuna agertu eustan buruaz nire bularra laztanduz. Argi egoan gose andia izanik, babak uts emoten ebazala. Zugaitzetik askatzeko zorian, baiña, leio batetik Sor Ikerne´ren deia aditu neban, eta beragana joanda,

- Aizu, Patxi -esan eustan-, eguberdia da onezkero, eta joan aurretik, gura ba´dozu jaten emongo dautsut.

Izan be, ereti aretan ez nintzan bape gose, baiña ezin nintzakion bere eskintzari jarki, eta baietz esan neutsan. Bazkaria amaitu nebanean, agurtu aurretik auxe esan eustan:

- Meza bitartean zure lagunaren alde eskatu dot, baita zure alde be. Nora zoaz orain, etxeakoakana-edo...?

- Ez dot senitartekorik, Sor Ikerne, umezurtz naz-eta.

Errukitsu begiztatu ninduan, eta,

- Agur, Patxi -esan eustan-, Jaungoikoak bedeinkatu zagizala.

- Agur, Sor Ikerne, eta eskerrik asko.

Luzaro barik geisotegiko atea zearkatu neban. Orain, baiña, Txirta´k lerraturiko orgatxua utsik joian, eta au oldoztean korapillo bat eratu yatan eztarrian. Egun otza zan negu-miñari egokionez, eta meaztegirantza astiro niñoala, ustekabez oartu nintzan egubarria zala, munduak Jaunaren etorrerea ospatzen eban egun gogoangarria, eta orduan gomutara etorri yatan, Jaiotzako idiari lez, Perutxu´ri be izar bat biotzean jarri izan yakola, eta izar onek Egubarriko goizaldean eroan

ebala ames egindako beste mundu batera.

Meaztegira eldu nintzanean, eta Txirta´k babak birrindu bitartean, otzak artuta sua ixiotu neban, eta oiko lekuan jesarrita, begi lainõtsuakaz Perutxu´ren aulki utsa atzo-miñez begiztatu neban. Katillu esne beroa artu neban otza uxatzearren, eta gero oeratu nintzan. Neke andia jasan arren ez neban ondo lo egin, oroimenetik nire adiskidearen utsa kendu eziñik. Noizbait, amestxar batek artu ninduan, eta ustekabez itxartu nintzan jesa rrita, egunsentiko argi motela ortzian zear marrazten zala.

Astirik galtzeke, jagi, eta sutondoko txingarrak berpiztuta, burdin goriaz ol-zati baten auxe ildaskatu neban: "Emen datza Perutxu Jauna". Gero, aga bateri gurutzatua un.. tzekaz josi neban. Amarrak baiño len uriko illerrira trenaz eldu nintzan, eta luzaro barik esku-orgatxu baten, nire bazkidearen zerraldoa jarrita, obira abiatu gintzazan, eta bereala lur-mokillek il-kutxa estaldu eben. An geratu nintzan dana amaitu arte, eta orduan obi buruan "Emen datza Perutxu Jauna" idazkuna sartuta, iradu barik andik biurtu nintzan. Ildaskatu nengikean obi-buruko gurutzean, filosofo bikain bat an zetzala, oso aberatsa benetan, gauza txiki ta arruntakaz asetzen zalako, eta bere baitan asmamenaren garra kokatzen zala. Ildaskatu nengikean baita be, Egubarrian bertan, Belen´go izarrak berarekin eroan ebala... Niretzat, baiña, Perutxu Jauna izango litzake betirako...

Meaztegira biurtu nintzanean, euri lodia zan edur-malutakaz aldizkatzen zala. Lur. jota nengoan, eta zeozer arrapalada baten janda, oeratu nintzan, nekearen-nekez urrengo goizalderarte lo iraun nebala. Jagi nintzanean, eta nire buruari itauntzen neutsala zer egingo neban, burura etorri yatan Txirta-orgatxuak laga izan eustazala Perutxu´k, eta onein bidez oiko lanari emonez, nire esku izango nintzakela. Onek, zalantzak uxatu eustazan, eta astoa gurditxuari buztarturik, uriko ondakintegietara jatsi nintzan oiko txatarbiltzeari emoteko. Jardun onek nire barruko naigabea arindu eustan zelanbait. Bidebatez, nire jardunarekin zer-ikusi ebenak, Perutxu´ren eriotzari buruz jakitun ipiñi nebazan. Oso ederretsia zanez, ezagun guztiek euren dolumiñik egitiena azaldu eusten. Pozgarri izan yatan, nire bazkide-oia orren ederretsia zala egiztatzea, eta danoi eskertu neutsen biotzez, agerturiko samin-sentipena.

Perutxu Jaunaren irakaskintzeari jarraituz, Txirta ta biok bizirik irauteko beste lan egiten genduan, baiña ez ortik gora. Bide-ertzeko ta meaztegi-inguruko bedarraz eta zorrotxu babaz Txirta janaritzen zanez, eta gaiñera, ni bupera edo mizkiña ez izanik, astean iru eguneko lanaz naikoa ondo konpontzen gintzazan, enparauko egunak nire irakurte-egarriak eraginda, uriko erri-liburutegian emoten nebazala. Izan be, nire bizi-modua ez zan gain-gaiñekoa, baiña Perutxu´ren irakaskintzari jarraituz, ez nintzan andikeri-zale. Noizean bein, baiña, beste jardun bikaiñagoa beteteko gai nintzalako oldozkunak kezka-tzen ninduan, kondalari-ikasketak egiñak nebazala gomutara yatordanean batez be.

Illabete batzuk igaro ziran edu onetan, eta bere garaian udagoi sorgingarria urrezko arnasaz etorri zan, baiña onekin batean, Txirta´ren

osasuna beerakada nabarmena erakusten asi zan. Ez nekian zein adiñekoa izan zeitekean, baiña Perutxu zanari entzun neutsanez, amabost bat urteko izango zala baietz egingo neuke. Sarri askotan, lan egitetik meaztegira aldapan gora gentozala, Txirta gaixoa arnas-estuka asten zan, eta gelditu bear izaten genduan. Onezaz gaiñera, jateko gogoa galtzen asten zala oartu nintzan, otz eta euriak asi ziranean batez be, azaldu ezin nengikean bildurak menperatzen ninduala.

Bein baten oatzetik jagita, gosaria berotzen niarduala, jauste baten blaustadea aditu neban. Arin baten araturik, Txirta gaixoa ikusi neban bere oiko txokoan dardar bakanak artuta. Bere ondoan belauniko burua laztandu neutsan oi neban lez, berba maitekorrak nirautsazala. Begi andi ederrakaz begiztatu ninduan, eta musturraz oiko maitasun-igurtzia egin gura izan eustan, baiña burua ozta-ozta jasorik, lurrera amildu yakon, azabatxezko begi luze baltzaranak utsari begira. Illik zetzan nire lankide maitekor eta isilla, eroapenik andienaz edonora jarraitzen eustan lagun zintzoa. Negarrari nekez eutsirik, sutondoan jesarri nintzan atsekabe esan-eziñak menperatuta. Ilda ikustean, iñoizkorik maiteen nebala oartu nintzan, baita iñoizkorik bakarren nengoala be, eta sentipen larriak artuta, sutondoan geldi-geldi ez dakit zein luzaro iraun neban.

Alako baten, nire egitekoa argi ikusi neban, eta pala-aitzurak artuta, lekoreko sirimiri lodipean, obi andia sakondu, eta Txirta´ren gorpua narraz lorraturik, lurraz estaldu, eta ezaugarritzat, gaiñean arri astun bat ipiñi neban. Eguberdia izango zan betekizun au amaitu nebanean, eta bai soiñez bai arimaz lerrenak eginda, sutondoan jesarri nintzan, eta janzkia legortu yatanean, zeozer janda gero, ezin-egon larriak artuta, urira abiatu, eta nora ez nekiala illuntzerarte ibilli ondoren, meaztegira biurtuta, apaldu barik oeratu nintzan.

Txirta barik orgatxua ez yatan ezertarako gauza, eta urrengo eguna argitu zanean, orgatxua saltzea onena litzakela uste izanik, bidean beera eroan neban asto-alogeratzaille batenera, eta emon gura izan eustanaz saldu neutsan. Gauza andirik ez zan, baiña egun batzuk irauteko beste baneban. Makal oartzten nintzan, eta indarrak irabaztearren, Pantolon´en jatetxera joan nintzan janari indargarria artzeko. Amaitu nebanean, Pantolon bera alboan jesarri yatan, eta arek eraginda, nire egoeraren barriak emon neutsazan. Bazkariagaitik zenbat zor neutsala itaundu orduko, errukitsu begiztatu ninduan, eta egun aretako bazkaria berak ordaintzen ebala esanik, ateraiño lagundu eusta txeratsu.

Urian zear norabarik ibilli nenbillen, baiña barriro be euria zala ikusirik, oiko erri-liburutegira sartu nintzan, irudimenaren egoetan ateka larri aretatik iges egitearren, baiña galdu izan nebazanak ezin gomutatik kendu, eta illuntzean gogo ta soiñez apurtuta meaztegiko zulora biurtu nintzan. Bedar-orduko oatzean etzanda ezin izan neban lorik egin, bein eta ostera Perutxu´ren eta Txirta´ren oroitzek jazarten ninduela. Alako baten, amestxar batetik itxartuta, ezin nengikeala meaztegi-zulo aretan luzaroagorik jarraitu, argi-argi ikusi neban, eta andik betirako joatea onena izango litzakidala.

Irakurlea: Ekaitz Ayastui Arana, Aramaio